

ספר זיהרון

מרגליות יקרות ואבני חושן,
פנינים נפלאים וסיפורי צדיקים
דברי הגות ורעיון
מאוצרות תורת החסידות
עשובצות זהב ועסודרות
משוערוי ושיחותיו של
רבי ענחם מעדל פערנץ שליט"א
פרשת אחרי קדושים

שבת קודש

אבסוף געגס שבת
בקרדושת העשבת וסגולתה

כי עימו נוסע רבן של ישראל, פנה אליו בבקשה שיואל להפקיד בידו 'כתב הכשר' על הגביות, בידועו כי שם רבנו נכבד ונערץ בכל תפוצות ישראל, ואם יזכה וסחורתו תעוטר בכשרות שכו, יוכל למכרה בבטחה ובקלות. אולם רבנו, שלא השגיח על הכנת הגביות ועל יצורן, חשש שמא דבר אסור יש בהן, כי מי יעיד שנעשו כהלכה? ולא הסכים לתת הכשר לגביות שביד הסוחר.

אותו סוחר שלא היה ירא שמים, ניסה לפתות את רבנו ברצי כסף, ופעל לשכנעו בדברי חלקות וגם בחקיפות, וכאשר לא עלתה בידו, לא היסס, ושכר כמה בריונים מן הגוים אשר בספינה, שיתנפלו על רבנו באמצע הלילה ויאילו עליו שאם לא יעשה כרצון היהודי ויתן תעודת הכשר לגביות, ירצחוהו נפש וישליכוהו אל הים.

היה זה פקוד נפש גמור, ומשום כך הוכרח רבנו לעשות כרצון הסוחר השפל, ולכתוב לו את התעודה המבוקשת. מה עשה? כתב לו מכתב בלשון זו:

"הנני להעיד כי הגבינה אשר מוכר איש פלוני כשרה היא. הכותב ביום פלוני לסדר וככה תאכלו אותו מתניכם חגורים בספר שמו"ת."

כך, כשתבת 'שמו"ת' חלוקה בגרשיים, הטיב רבנו על גבי המכתב את חתימתו המפורסמת, ומסר את התעודה לסוחר. כאשר הגיעו לאיטליה, פנה הסוחר לשכנות היהודים, ופרסם כי יש בידו גבינה כשרה למהדרין מן המהדרין, וכתב הכשר בידו מהרב הנערץ החיד"א, המפורסם לאיש גאון וקודש בכל תפוצות ישראל.

שמעו זאת האנשים וחפצו לרכוש גביות מסחורתו, אך כדי להיות בטוחים הביאוהו אל רב העיר שיבדוק אם אכן אמת בפיו.

כנכס הסוחר אל רב העיר, שביקש לראות את תעודת הכשרות אשר הצהיר עליה והתפאר בה. הביט הרב בכתב, עבר בעיון על כל תיבה ותיבה, וראה כי אכן כתב ידו של החיד"א הוא זה, ללא שום פקפוק.

אולם דבר מה טרד את מנוחתו. הוא הרגיש שמשו רבנו אינו כשורה במכתב. לאחר דקות של התבוננות הבין מפני מה לא נחה דעתו: מדוע הוצרך החיד"א לכתוב שהפסוק 'מתניכם חגורים' בספר 'שמו"ת' הוא כתוב? הרי ידוע לכל שפסוק

על התורה

שלהבות קודש והגיונות חכמה
מפרשת השבוע

בקרבתם לפני ה'

ידיבר ה' אל משה אחרי מות שני בני אהרן בקרבם לפני ה' וימתו' (ויקרא טז א).

מבאר רבנו האור החיים הקדוש זיע"א: מרוב חיבת הקודש קרבו נדב ואביהוא לפני האור העליון ומחמת כך מתו, וזה סוד הנשיקה שבה מתים הצדיקים. רק שכל הצדיקים הנשיקה מתקרבת אליהם ואילו הם התקרבו אליה, ועל כן נאמר 'בקרבתם לפני ה'.

ובלשון הפסוק 'בקרבתם לפני ה' וימותו', רמזה תורה שהגם שהרגישו במיתתם לא נמנעו מלהתקרב לדבקות נעימות ערבות ידידות חביבות חשיקות מתיקות עד כלות נפשם מהם.

דברים דומים מוצאים אנו בשל"ה הקדוש (פרשת שמני 'תורה אור' מספר תו"כ ג):

דבקות הגדול שהיה להם לנדב ואביהוא, כענין 'ואל אצילי בני ישראל וגו' ויחזו את האלקים ויאכלו וישתו' (שמות כד א), ועל כן מתו, מרוב הדבקות נדבקה נשמתם באש הקדושה הנסתר והנעלם.

ועל כן אמר הכתוב 'בקרבתם לפני ה' וימותו', ולא אמר 'בהקריבם' שכן הכוונה לקירבתם בהשגה, ונתקיים בהם 'יקר בעיני ה' המותה לחסידיו' (תהלים קטו טו).

תוספת נאה על כך הביא הרה"ק רבי יששכר דב מבעלזא זיע"א לפרש דברי המדרש המופלאים, שלא מתו בני אהרן כי אם בשביל שלא לבשו בשעת עבודה במעיל.

ותמוה, הלוא המעיל מיוחד לכהן הגדול בלבד, ואסור לכהן הדיוט להלבישו, ואיך יתכן שנענשו על כך?

ואמר בנועם שיחו: כשהכהן הגדול נכנס לבית המקדש, היה מיוחד מחשבותיו ומקדש את עצמו במידה רבה כל כך, עד שהיה יכול להתבטל מהמציאות לגמרי, או אז היו מעוררים אותו פעמוני הזהב שלא תצא נשמתו מחמת גודל הדבקות.

וכנאמר בפרשת עשיית בגדי הקודש (שמות כח ג-ה) **'ופעמוני זהב בתוכם סביב וגו' והיה על אהרן לשרת ונשמע קולו בבואו אל הקדש'.**

ומעתה יש לומר שאין כוונת המדרש שמיתת נדב ואביהוא מתו כעונש על כך שלא לבשו את המעיל, אלא שאם היו לובשים אותו, היו פעמוני הזהב מעוררים אותם מדביקותם ולא היתה נשמתם פורחת מגופם.

כדברים הללו כתב הרה"ק מטשערנוביץ זיע"א בספר 'באר מים חיים' בביאור הכתוב 'בקרבתם לפני ה'.

הקודש ברוך הוא שהינו כל יכול, מסיר מהצדיק את היראה ממנו ומאיר בנשמת הצדיק הארת אור אהבה, ועל ידי כך מתלהבת נפשו באהבה עזה ובתשוקה לזהות להיכלל באורו יתברך ביחוד שלם.

באופן זה הסתלקו נדב ואביהוא, שכלתה נפשם לאל עליון בדבוק עצום בבחינת מיתת נשיקה, וימותו.

זהו ביאור הכתוב:

'בקרבתם לפני ה' שקרבו תחילה לפני ה' ממש ולא נכנסו תחילה בשער היראה, להסתיר פניהם מפני היראה והאימה, על כן 'וימותו' בשרפת נשמתם המתלהטת בלהבת יקוד אש לצאת מהגוף העכור ולהדבק בחיי החיים ברוך הוא וברוך שמו.

ובספר 'אהל יצחק' נעשכ"ז (ח"ג ג: בהערה) הובא מכתב יד קדשו של המגיד הרב הקדוש רבי ישראל מקאזנוץ זיע"א, שבאר הענין הדק היטב על פי מאמר המשנה (אבות פ"ג מ"ב):

'הוי מתפלל בשלומה של מלכות, שאלמלא מוראה איש את חברו חיים בלעו'.

כאשר עומד הצדיק בתפילה, הוא מדבק את עצמו בהשם, עד שמעוצם הדבקות הוא קרוב להתבטל ממציאיותו.

אך השם יתברך חפץ בעבודת הצדיק, ואינו חפץ שיתבטל ממציאיותו לכן 'האלקים עשה שיראו מלפניו' (קהלת ג' ד), וכאשר הוא מגיע קרוב ליציאת הנפש, מפיל עליו השם יתברך וראה עלאה מגודל היראה והפחד נרתע לאחוריו, וחוזרת נשמתו אליו כבראשונה.

זהו ענין מיתת נשיקה, שהשם יתברך מונע מהצדיק את מידת היראה, וממילא הוא בטל ממציאיותו ונשמתו נדבקה בשכינה הקדושה כנר בפני האבוקה.

זו היתה גם כן מיתת בני אהרן, שבגודל הדבקות וההתלהבות נשארו נשמותיהם בעולם העליון ולא רצו לשוב לגוף הגשמי.

על כך אמר התנא **'הוי מתפלל בשלומה של מלכות' רצה לומר בשלומה של מלכות שמים** שיהיו האהבה והיראה בשלמות, **'שאלמלא מוראה, היינו שאם עובד האדם את בוראו בדבקות ואהבה, ברם היראה איננה בשלימות הראוי, אזי 'איש' זה הקב"ה שנקרא 'ה' איש מלחמה' (שמות טו א), 'את רעהו' אלו ישראל שנקראו אחים ורעים, כמו שכתוב 'למען אחי ורעי' (תהלים קכב ח), 'חיים**

שנתת חיים

בדורנו, מרבנים האנשים לתור אחר סגולות שונות, לזכות על ידן לברכה וישועה בכל עניניהם, וככל שנוקפים הימים והזמן חולף צצות סגולות חדשות ורבות, מהן אשר מקורן לוט בערפל ושרשן אינו ידוע.

נאמנים עלינו דברי חכמינו ז"ל, שתלו את סגולת החיים בדברים מסוימים כפי שקיבלו לנכון, בכח תורתם וצדקותם.

כפי שהובא בתחילה, על מנהג אמירת שנים מקרא ואחד תרגום, אמרו חכמינו במסכת ברכות (ח:): שהמשלים פרשיותיו עם הצבור 'מאריכין לו ימיו ושנותיו', ומי האיש החפץ ימים לא יסור ממנהגו לקרוא בכל שבוע את הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום.

רבנו יעקב בן אשר 'בעל הטורים', מצא בפירושו לתורה רמז לדברי חכמינו בפסוק הראשון של ספר שמות (א א): **'ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב איש וביתו באו'.** המלים 'ואלה שמות בני ישראל' הן ראשי תבות: 'ואדם אשר לומד הסדר, שנים מקרא ואחד תרגום, בקול נעים ישיר, יחיה שנים רבות ארכים לעולם'.

ובספרו 'מטיי הוודה' (סי' רפה) רמז הגאון רבי יהודה עייאש סגולה זו בפסוק 'מפני שיבה תקום והדרת פני זקן ויראת מאלהיך אני ה' (ויקרא יט לב): ראשי תבות של המילים 'מפני שיבה תקום והדרת' מרכיבים את המלה 'שמות', שהיא ראשי תבות של 'שנים מקרא ואחד תרגום', להורות שהקורא שנים מקרא ואחד תרגום, יזכה לעטרת שיבה ומאריכין לו ימיו ושנותיו, כסיום הפסוק 'והדרת פני זקן'.

להכינא ברמיזא

ספור מענין בהקשר לרמז שנים מקרא ואחד תרגום במלה 'שמות', מסופר על רבנו החיד"א, רבי חיים יוסף דוד אזולאי: ידוע כי רבנו החיד"א הסתובב בארצות רבות על פני תבל במסגרת מסעותיו, ואף כתב ספר שלם בשם 'מעגל טוב' בו גולל את כל המאורעות שקרו עמו במסעותיו.

באחת מנסיעותיו לאיטליה, נסע יחד עמו סוחר יהודי אשר הביא בכליו גביות מיוחדות וטעימות בכמות מרובה, במטרה למכור באיטליה ולהרויח מהן ממון הרבה. כאשר הבחין

בלעו, שאלמלא היראה היו בטלים ממש ממציאותם.

ובזה יבואר המדרש (ת"כ טו הובא ברש"י שם) על הפסוק 'והתהלכתי בתוכם' (ויקרא כו ב), 'ולא תהיו מזדעזעים ממני', היא בחינת אהבה גדולה ועצומה לאין שיעור.

אלא שבאהבה לבד יוכל האדם להבטל ממציאותו ולא יעצור כח להשאר בחיים מגודל מתיקות האהבה, נמצא שאין זו ברכה שלימה.

לכן אמרו חז"ל, 'יכול לא תיראו ממני' שלא תהיה לכם בחינת היראה חלילה להתקיים על ידה, אלא תהיו בטלים ממציאותכם ממש מחמת רוב האהבה, תלמוד לומר 'הייתי לכם לאלקים' שהוא בחינת היראה.

הבטיחנו ויצרינו להשפיע עלינו מדת היראה שבאמצעותה יירטע האדם לאחוריו ותתקיים נפשו בו, וישיאר חי וקים. (וראה מעין זה ב'עבודת ישראל' סוף פ' בחוקות).

בפרשת בחוקות מוסיף ה'אור החיים' הקדוש ומבאר (שם כו יא) כי בעת הפטירה, מתקרב אור מופלא ונערב מאת השם לנפש הצדיק, וכאשר היא מרגישה באור זה, תכסף ותנתק ממקומה להדבק בשכינה, ומחמת רוב המתיקות האופפת את הנפש, לא תרגיש בצער הרגשת הפרדה.

מדרגה עילאית זו רמוזה במאמר הכתוב (קהלת ה'א):

'מתוקה שנת העובד' - השינה היא יציאת הנשמה מן הגוף, והעובד את השם, מתוקה לו יציאת הנשמה.

לא תקום ולא תטור

'לא תקום ולא תטור את בני עמך ואהבת לרעך כמוך אני ה' (ויקרא י"ט יח).

'בימי חורפי', כותב רבי אברהם חיים מזלוטשוב זיע"א בספרו 'אורח לחיים' (פר' נח) 'שאלתי פעם את מורי ורבי ר' שמואל שמעלקא מניקלשבורג זיע"א, כיצד יעלה בידו לקיים מצוות עשה מהתורה של 'ואהבת לרעך כמוך' - לאהוב יהודי אחר כאהבת עצמי, ובייחוד אדם שרע לך?'

והשיב לי בחכמה:

'נע', כי כל נשמות ישראל הינם בשורשן נשמה אחת, וכולם יצוצות מנשמת אדם הראשון.

על כן יש לך לאהוב כל יהודי כאהבת עצמך, ולהעלים עין מכל הדברים שעשה כנגדך, אחר שהוא חלק ממך ממש.

הא למה זה דומה?

לאדם שהכה את גופו בידו בשוגג, וכעונש הכה את ידו בידו השניה, הלא בכך הוא מוסיף כאב על כאבו, ואך לשוטה יחשב, שהלוא הכל גוף אחד, כך יש לאדם לאהוב כל יהודי ולמחול לו על הרעות שעשה לו.

ואף אם הוא אדם רשע, מצווה לאהוב את נשמתו ולרחם על אומללה זו שהיא חלק אלהי ממעל (עין זוה"ק ח"א מז), השבויה תחת ממשלת הסטרא אחרא, ומשתוקקת לשוב אל בית אביה כנעוריה.

דברים אלו נרמזים גם בדברי רבנו ה'אור החיים' הקדוש זיע"א בבאור הכתוב, 'לא תקום ולא תטור את בני עמך ואהבת לרעך כמוך אני ה'.

ואלו דבריו הקדושים:

אמרו רבותינו ז"ל (יומא כג), איזו היא

נקימה, אמר לו השאילני מגלך, אמר לו לאו, למחר אמר לו הוא, השאילני קרדומך, אמר לו איני משאילך כדרך שלא השאלתני, זו היא נקימה.

ואיזו היא נטירה? אמר לו, השאילני קרדומך, אמר לו לאו, למחר אמר לו, השאילני חלוקך, אמר לו, הילך, איני כמותך שלא השאלתני, זו היא נטירה. וכביאור רש"י שם (ד"ה איני) את גדרה של הנטירה 'שהדבר שמור בליבו ולא הסיחו מדעתו'.

נמצא שבעצם נטירת האהבה בלב עובר האדם על לאו מהתורה, וזאת משום שרצון הבורא שכל יהודי יאהב את חברו אהבה שלמה וטהורה, מבלי שיעיב עליה שמץ של טינת הלב.

על כן נסמכו מצוות 'ואהבת לרעך כמוך' למצוות 'לא תיקום ולא תטור', שטעם אחד לשניהם.

וממשיך הפסוק ואומר 'אני ה', כמבואר בזוהר הקדוש (ח"ג טז): שבאמצעות יחוד לבבות בני ישראל מתיחד שמו של הקדוש ברוך הוא, כיון שכנסת ישראל הם ענפי שם הוי"ה ברוך הוא, כנאמר (דברים לב ט) 'כי חלק ה' עמו'.

רבינו ה'כלי יקר' פוקח את עינינו בביאור נפלא בטעם הלאו של נקימה. משל לחינוך שמשחק ובונה בנין מחול, לפתע בא אדם ובהינף רגלו סותר את ה'בנין' כולו.

בעיני הילד אין עוול גדול מזה, הוא בא לפני אביו בזעקה גדולה ומרה ומבקש ממנו שינקום באותו אדם על מה שעשה.

והנה למרות אהבת האב הגדולה לבנו מחמדו, ואף שהוא רואה כי רב צערו מחמת כך, מכל מקום אינו ממהר למלא אחר רצון בנו, ומסתבר שאף לא יעשה מאומה.

וזאת משום שאדם בר דעת הוא ויודע כי אם בעיני בנו כפי מיעוט שכלו, גרם לו הלה היוק עצום בכך שקלקל את פרי עמלו, ברם לפי האמת לא היה זה אלא דבר חסר ערך וחשיבות, שאינם חשובים בכדי שיפתח במריבה עם מאן דהוא בעבורם.

כאשר האדם גודל הוא נוטש את שעשועי הילדים ומחליף אותם בעסקי העולם הזה, שבעיניו נראים הם חשובים ויקרי ערך, ואם מישוה גורם לו היוק כלשהוא בעסקיו, בכל הנוגע להבלי קנאה תאוה וכבוד, הוא זועק לפני אביו שבשמים שיקח את נקמתו מאותו אדם.

ברם כאשר אין פגיעתו של אותו אדם מבטלת את הנפגע מתורה ומצוות, הרי שלעיתים לא ישיגו הקדוש ברוך הוא בקול זעקתו, כי בעיני ה' יתברך כל קנייני העולם הזה, הינם חסרי ערך וחשיבות, שוים ברמת חשיבותם לבנין חול של ילד.

מספר הרב החיד"א בספרו 'דבש לפי' (מ'ג):

מעשה אירע במקומו של הרב המופלא עיר וקדיש כבוד מה"ר חיים בן עטר זלה"ה, שאחד מעשירי העיר זלול בכבודו של תלמיד חכם אחד.

נהגה ה'אור החיים' לשמע הדבר, שמא יזק אותו עשיר מקנאת התורה, וביקש מהחכם שימחול לעשיר ויעשר שלום.

'חלילה לי לשמור את הטינה בליבי', נענה התלמיד חכם 'תיכף לאחר המעשה מחלתי לו, הרי אם לא הייתי מוחל לו,

היה הדבר נחשב לו לעוון, ובזוהר הקדוש נאמר שחטאי ישראל מכבידים את כנפי השכינה חס ושלום, חלילה לי מלגרום צער לשכינתה!'

אורו פניו של ה'אור החיים' הקדוש וניכר שקורת רוח מרובה נגרמה לו לשמע דבריו הנפלאים על אותו חכם.

כותב על כך החיד"א שדבר זה הוא עיקר גדול ליראת שמים.

והוא מוסיף כי יתכן שזה טעם סגולת (ר"ה יז). 'המעביר על מדותיו מעבירין על פשעיו', וכביאור רש"י שם (ד"ה המעביר וד"ה מעבירין) 'אינו מדקדק למדוד מדה למצעים אותו, ומניח מדותיו והולך לו. מעבירין על כל פשעיו - אין מדת הדין מדקדקת אחריהן, אלא מנחת והולכת'.

כי בכך שאינו משיב למצעריו כגמולם, גורם שלא יהיה צער לשכינה, ואמר אפוא הקדוש ברוך הוא, אתה מקל מעלי את צערי מחמת עוונות אחרים, אמחול אף אני על עוונותיך שלך, ובכך לא אצטער אף מחמתם.

והדברים מאירים!

ואהבת לרעך כמוך

ואהבת לרעך כמוך אני ה' (ויקרא י"ט יח). כתב הרה"ק המאור עינים' מטשרנוביל זיע"א (פר' חקת):

שישים ריבוא אותיות בתורה, וכנגדן שישים ריבוא שרשי נשמות בישראל, כל אות היא שורש נפשו ומקור חיותו של איש ישראל, והיא הנשמה הטהורה הגנוזה בקרבו, שהרי אורייתא וקודשא בריך הוא חד.

כשם שכשרות וקדושת התורה באים רק בהצטרפות כל אותיותיה, כך כל נשמה יהודית חשובה ומיוחדת בפני עצמה, וכמאמר חז"ל (סנהדרין לו). 'כל המאבד נפש אחת מישראל כאלו מאבד עולם מלא וכל המקיים נפש אחת מישראל כאלו קיים עולם מלא'.

ככל שיהודי ירגיל את עצמו להסתכל במבט מרומם שכזה על יהודים אחרים, כך תיכנס בליבו אהבת אמת כלפי כל יהודי, ואף אם יראה בחבירו דבר רע, לא יוריד הדבר מאומה מאהבתו הראשונה אליו, שכן סיבת אהבתו אליו אינה מחמת הנפש החוטאת, אלא מחמת הנפש האלוקית המרוממת מכל שמץ לכלוך ועוון.

וכה אמר הבעל שם טוב:

ככל שחלק הרע שבאדם מתמעט והולך והנשמה שבקרבו מתגברת והולכת, כך קל לו יותר לאהוב כל יהודי כנפשו על ידי שמבטי אל פנימיותו ומהותו האמתית, שהיא נשמתו האלוקית.

למה הדבר דומה? לאדם המביט במראה, אם פניו מלוכלכות, יראה פנים מלוכלכות, ואם פניו נקיות יראה פנים נקיות...

ברוך זאת יכול האדם לקיים את מצות 'ואהבת לרעך כמוך', וזאת כאשר יחשוב: כשם שאיני שונא את עצמי מחמת החלק הרע שבי, וזאת משום שמהותי האמיתית היא נשמתי הטהורה, כך גם בחברי מפעמת נשמה אלוקית, ששורשה באות אחת מהתורה הקדושה, שרק יחד עמה מקבל הספר את כשרותו וקדושתו.

ואמרו עוד בשם הבעל שם טוב זיע"א (ראה בעש"ט עה"ת פר' תשא) שפרש את הלשון 'כל ישראל ערבים', מלשון 'מעורבים', כי שורש אחד לכל נשמות ישראל משם

הוי"ה ברוך הוא, נמצא שהם מעורבים זה בזה.

והוסיף ללמדנו, כי מכיון שבני ישראל מעורבים זה בזה והם שורש אחד, לכן כאשר באה לעולם התעוררות טובה מצד היצר טוב מטטרא קדושה, נוגעת ההתעוררות לכל לא באחד מבני ישראל, והיא פועלת אצל כל אחד לפי ערכו, הצדיק מתעורר הרבה בעבודת השם יתברך בקדושה גדולה ובחשק גדול, ומי שאינו צדיק כל כך מתנוצצת גם בו איזו התעוררות, אך לא בהארה גדולה כמו אצל הצדיק הגדול, ואפילו הרשע מתעורר בהרהור תשובה כלשהוא, הגם שהוא רק לפי שעה, מכל מקום מתעורר מעט, ויתכן שעל ידי התעוררות זו אף יחזור בתשובה שלימה.

וכן הוא גם להפך חלילה, כאשר באה לעולם התעוררות מצד היצר הרע, אין מי שניצול הימנה, אלא שהרשע נכשל על ידה הרבה ועושה מחמתה מעשה רע בפועל, מה שאין כן הצדיק נכשל באיזה הרהור לפי שעה ותו לא.

יהודי התאונן לפני הרה"ק הדגל מחנה אפרים זיע"א, על שכנו היהודי המצר לו באופנים שונים, ונפשו בשאלתו, שיפעל ישועה בעבורו, שלא יוכל אותו יהודי לעשות לו רעה יותר.

'היתכן?' תמה הרבי בפליאה עצומה מתקשה לעכל את ששמע 'יהודי עושה רעה ליהודי?'

לאחר שתיקה ממושכת המשיך ואמר:

'שמע בני, מעשה מעין זה ארע גם אצל זקני הבעל שם טוב הקדוש זיע"א, בא לפניו יהודי שדר בכפר שכל יושביו אינם בני ברית, מלבד יהודי אחד שהצר לו מאד, בקש הלה מוקני שיתפלל בעבורו שלא יהא לשכנו כח להזיק לו.'

אמר לו הבעל שם טוב:

כל ישראל גוף אחד הם, וכמאמר הירושלמי (נדרים ל): 'לא תקום ולא תטור היך עבידא, הוה מקטע קופד ומחת סכינא לידיו תחור ותמחי לידיה'.

כלומר, משל לאדם שחונך בשר והכה הסכין על ידו, וכי תעלה על דעתך שנתקם היד המכה, ותכה את היד שהכתה בה?

'כיון שכן', המשיך הבעל שם טוב ואמר, 'איך אתפלל שיחלש כחו של שכנך המציק לך, והרי זה כאילו יתפלל אדם על אבר אחד מנופו שיחלש או יחלה, ואזי כל הגוף סובל.'

אלא מאי, נתפלל להשם יתברך אשר בידו ליבות בני אדם, שיהפך את לב האיש הזה, ותחת השנאה הרוחשת בליבו כלפיך, יכניס בליבו אליך אהבה עזה!'

קיבל הכפרי את דברי זקני הקדוש, ואכן נעשה לו שכנו מאויב לאוהב.

סיים הדגל מחנה אפרים' לספר את דבר המעשה ליהודי העומד לפניו, ושאלו ברוך:

עתה אשאלך בני, כלום יכול אתה לפעול בנפשך שתאהב את היהודי הלו המצר לך?'

נענה אותו יהודי ואמר:

'רבי! איני חפץ ברעות כלל, רצוני רק שיעזוב אותי לנפשי במנוחה'.

אורו פניו של הרבי 'אם כן' אמר, 'אעשה גם אני כמעשה זקני ואתפלל להשם יתברך שיהפך לב היהודי ההוא לטוב לך' 'אבל זכור! התרה בו הרבי 'עליך להתנהג

המשך בעמוד ד'

זה כתוב בפרשת בא (שמות יב) (יא) בענין קרבן פסח, ופרשה זו בספר שמות היא? וביותר התפלא, מדוע נכתבה תבת 'שמו"ת' עם מרכאות, כביכול ראשי תבות יש כאן?

לפתע, נזכר הרב ברמז הידוע, שהמלה 'שמות' היא ראשי תבות 'שנים מקרא ואחד תרגום', והבין שבדוא"ר לא לחינם הכניס החיד"א רמז זה במכתב.

נטל הרב את החומש לידו, התבונן בתרגום על תבות 'מתניכם הגורים', ומצא שתרגם אונקלוס 'הרציון יהון אסירין', היות שבשפה הארמית 'מתניכם' הם 'הרציון', ו'גורים' תרגומו 'אסורין'.

אולם תבות אלו משמעות נוספת יש להן, כי חתיכות הגבינה גם הן נקראות 'הרציון' - חרציון גבינה, כפי הכתוב 'את עשרת חרציו החלב' (שמואל א' ז' יח), אלו הן הגבינות העשויות כחרציון. ותיבת 'אסירין' יש לפרשה מלשון 'איסור' אם כך, שמה התכון החיד"א לרמז שחרציו הגבינה יהיו אסורים במאכל.

מיד ציוה הרב על משמשי שילאו את הסוחר ויניחוהו במאסר, ואחר שיסרוהו ותקורוהו הודה על האמת, שהוציא את כתב ההכשר בדרכי רמיה והגבינה אינה כשרה.

כך הצליח רבנו החיד"א למלט עצמו תבאמתו, ולמנוע מכשול, שלא תצא תקלה מתחת ידו, והקדוש ברוך הוא שאינו מביא תקלה לידן של צדיקים היה בעזרו, שיקלוט רב העיר את הרמז ויאסור את הגבינות באכילה.

אבו ואביו תירא

לדברי המקובלים (הארז"ל, השל"ה), צריך הקורא שנים מקרא ואחד תרגום להזהר מאד לבלתי הפסיק בדבור באמצע קריאתו, עד שייסי את קריאת הפרשה כולה, כיון שבכך מצות קריאת הפרשה נברא במלאך מיוחד ממוצה זו, והמפסיק באמצע פוגם באותו מלאך חלילה.

בענין זה מסופר, שפעם בערב שבת קודש, ישב הרב הקדוש רבי אליעזר מוויז'ניץ ז"ע בעל 'משק אליעזר', ועסק בקריאת הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום. כאשר אצח בפסוק האחרון בפרשה, כנס אביו בעל 'אהבת ישראל' לחדרו כדי לשאלו דבר מה. כששמע רבי אליעזר שאביו מחכה למוצא אביו, הפסיק מיד מלמודו, וענה לאביו על שאלתו.

כאשר יצא אביו, חזר רבי אליעזר והחל לקרוא בשנית את כל הפרשה, מתחלה ועד סוף. מאחר שראוי להשתדל שלא להפסיק בשעת קריאת שנים מקרא ואחד תרגום, מתחילת הפרשה ועד סופה.

אחד מתלמידיו שנכח בשעת מעשה, התפלא בפניו: "מה היה קורה, אילו היה אביך ממתין דקה אחת, הלא יכול היית לסמן לו שיחכה רגע עד שתסיים, כך לא היה עליך להתחיל שוב את כל הפרשה מחדש". ענה לו רבי אליעזר: "כבוד

בלי מצרים נחלה

הפליגו חכמינו ז"ל מאוד במעלת מצות ענג שבת, ואמרו (שבת כה:): שכל המענג את השבת, נותנים לו משמים נחלה בלי מצרים.

נחלה בלי מצרים פירושה מתנה ללא גבול ומידה. ואמרו חכמינו שכעין זה מצאנו אצל יעקב אבינו עליו השלום, שנתן לו הבורא את נחלת ארץ ישראל על כל גבולותיה, ככתוב (בראשית כח יד) 'ופרצת ימה וקדמה וצפונה וגנבה'.

להבטחת 'נחלה בלי מצרים' נתן הרב הקדוש רבי שלמה הכהן מראדומסק ז"ע כטוי פנימי ועמוק, ופרש בספרו 'פאפאת שלמה' (פר' מסעי) את הפסוק 'והתאיתם לכם לגבול קדמה' (במדבר לו ט) שפירושו הפשוט הוא מלשון פניה ונטיה, בלשון תאוה וחמדה.

מחובתו של כל יהודי ויהודי לחמוד את הארץ ולהתאוות בכל עת לבוא בגבולותיה. וחמדה זו אין פירושה רק עליה פיזית, לחונן את עפרה, אלא השתוקקות לבנינה ולשלמותה הרוחנית בגאולת ישראל.

וכעין שאמרו חכמינו ז"ל במסכת שבת (לא). שגביע עיתו של אדם לשוב אל צור מחצבתו ולעמוד לפני בית דין של מעלה, שואלים אותו 'ציפית לישועה?' הרי שהציפה לישועת ישראל היא מחובתו של אדם.

וכמו כן מצאנו שקבעו חכמינו במסכת סוכה (מא). שיש לתקן תקנות שהן למקדש, ונלמדו מהכתוב (ירמיה ל יז) 'כי אעלה ארוכה לך וממכותיך ארפאך נאום ה', כי נדחה קראו לך, ציון היא, דורש אין לה, מכך שהכתוב מתאוונן על שדורש אין לציון, משמע שצריכה היא דרישה.

מבאר אם כן, שחובה על כל אדם לקוות ולהשתוקק לבנין בית המקדש, ולבקש בכל עת אחר הגאולה.

אמנם, כיון שהציפיה לגאולה מעורבת בצער על גלות השכינה ועל גלות ישראל, אין זמנה אלא בששת ימי המעשה בהם יש לערוך תיקון חצות, להתאוונן על החורבן ולבקש על המקדש שיבנה בקרוב.

אך ביום שבת קודש אסור להצטער כלל, וכפי שאומרים בברכת המזון 'שלא תהא צרה ויגון ואנחה ביום מנוחתנו', ואין להעלות על ראש את הגלות ויגונה.

וכן אנו אומרים בזמירות שבת 'אוהבי ה' המחכים בבנין אריאל, ביום השבת קדש שיש ושמוחו כמקבלי מתן נחליאל'. הרי שאף ארהבי ה', המחכים בכל עת לבנין בית המקדש, עליהם לשוש ולשמוח ביום השבת.

רמז לכך יש בדברי חכמינו שאמרו (ביבמות ו.) שאין בנין בית המקדש

תפילה

פנינים וערגליות בעניני עבודה שבלב זו תפילה

סולת בלא פסולה

התפילה, עבודה שבלב היא, על כך אמרה תורה 'ולעבדו בכל לבבכם' (דברים יא ג), ודרשו חכמינו זכרונם לברכה (תענית ב.) כי הדברים מכונים לעבודת התפילה שהיא בלב. נמצא שאם אין אדם מכוון לבו בשעת תפילה והוא מוציא הדברים בפיו ולבו בל עמו - אין תפילתו מתקבלת! תפילה זו אבדה חשיבותה ואין בה כח לפעול פעולות לטובה, שהרי העיקר חסר!

חובה מוטלת על האדם שלא לעשות תפילתו קבע אלא רחמים ותחנונים לפני המקום, אשר על כן, עליו לסדר את התפילה במתינות לאומרה מילה במילה כשהוא מתבונן בפירוש המילים אותן הוא מוציא מפיו.

דא עקא, המפריע הגדול לכונת הלב הוא מחשבות שאינן ראויות העולות לפתע בדעתו של האדם ומבלבלות אותו מן הכוונה הטהורה. לפיכך מוטל על המתפלל לשים אל לבו בכל עת אשר עולה בלבו מחשבה זרה בעת התפילה, שלא יאריך להרהר בה אלא ידחנה מיד מדעתו.

ענין זה דרש הגאון הקדוש רבי יעקב אביחצירא ז"ע בספרו 'פתוחי חותם', על הפסוק 'ואם מנחת מרחשת קרבנך סלת בשמן תעשה' (ויקרא ב ז).

המילה 'מרחשת' רומזת לתפילה אותה מרחש האדם בשפתי, והיא אף עולה בגימטריא 'תפלות אל', ובא הכתוב להורותנו כי על התפילה להיות כסולת, בלא מחשבה זרה.

רמז נוסף יש באותיות המרכיבות את התיבה 'הלב' כפי שהן נכתבות במלואן - ה"ה, ה"ד, ב"ת, עולות בגימטריא כמנין 'סולת', כי על הלב להיות דומה לסולת שהיא החלק הנבחר בשקמה, במרורו והמנופה היטב, כך על הלב להיות נקי וזך מכל סיג ולכלוך. ובאופן זה תפילתו תעשה פרי ותעלה עד לכסא הכבוד.

רמז מקרבן העומר, הביא הרב הקדוש רבי משה אליקים בריעה מקוויניץ ז"ע בספרו 'דעת משה' (פר' אמור), לחשיבות התפילה ללא מחשבות זרות.

העמר, פרש הרבי מקוויניץ, 'תפרש בלשון אמר', והוא דיבורי האדם בתורה ותפילה.

וכל דיבור ודיבור של האדם צריך להיות שלם בכונה ובלא שתתערב בה מחשבה זעירה, וכאשר מתפלל האדם כראוי הרי הוא כמניף את העומר לפני ה'.

זהו מה שאמרו בזוהר הקדוש (ח"ג קפח:): כי 'תנופה' היא מלשון 'תנו פה'. כלומר, בעת שיהודי נותן את פיו להלל ולשבח לפני ה' יתברך, העיקר הוא שישתדל להוליד ולהביא את הדיבורים הקדושים לשמי מרום.

זהו מה שפירש רש"י הקדוש (ויקרא כג יא), על פי חז"ל כיצד היא התנופה - מוליך ומביא, מעלה ומוריד, כדי לעצור רוחות רעות וטללים רעים. כי בשעת התפילה צריך לעצור רוחות רעות, הרמוזות למחשבות רעות ורצונות שאינם טובים, וכמו שנאמר (תהלים נא ז) 'רוח נכון חדש בקרבי', כאשר המלה 'רוח' היא מלשון רצון.

כי בעת התפילה צריך שיהיה עיקר רצונו וכונתו המלאה של האדם אל ה' יתברך לבדו. על ידי כך הוא זוכה שתפילתו תעלה למרומים ותשפיע עליו שפע ברכה והצלחה מלמעלה.

נמצאנו למדים, כי כמו הנפת העומר, בה מרומזת העלאת הדיבור בתורה ובתפילה כלפי מעלה, כך צריכה להיות הנפת האמר - על

האדם להעלות את תפילתו בטהרה כדי שתהיה 'לפני ה' באמת. ועל ידי עצירת המחשבות והרצונות הזרים, תמשיך התפילה שפע וברכה על האדם ולא תתערב בדברים חיצוניים.

אלהי מסכה

האדם מורכב משני חחות המנוגדים בטבעם זה לזה, הם הנשמה והגוף.

גופו של האדם עשוי מיסודות חמריים ומגושמים ביותר, על כן מושך הוא כל העת את האדם למילוי תשוקותיו ומאוייו השפלים.

לעומת זאת, הנשמה הטהורה היא חלק אלוהי ממעל וכל רצונה הוא לשוב אל צור-מחצבתה טהורה ונקיה כפי שהייתה בטרם ירדה לעולם התחתון, ומושכת היא את האדם לקיום מצוות הבורא ולמילוי רצונו.

אם יגרר האדם, חלילה, אחר תאוות גופו, עלול הוא למצוא את עצמו עבד נרצע לתאוותיו, עד שגם אם ירצה לעזוב אותן לא יוכל להגמל מהן, כרשעים הללו שהם ברשות לבם.

וכלשונו הנפלאה של רבנו אברהם אבן עזרא בפירושו למאמר התורה על הנויר 'כי נזר אלהי על ראשו' (במדבר ו ז):

'רע כי כל בני אדם עבדי תאות העולם, והמלך האמיתי שיש לו נזר ועטרת מלכות בראשו - כל מי שהוא חופשי מן התאוות'.

וכתב הגאון הקדוש רבי יעקב אביחצירא ז"ע בעל 'אביר יעקב' בספרו 'פתוחי חותם', כי כאשר האדם מכניע את גופו ומושל על תאוותיו, זוכה הוא לתואר 'קדוש'.

רמז לכך בדברי התורה בפתחת פרשת קדושים: 'דבר אל כל עדת בני ישראל ואמרת אלהם: קדושים תהיו כי קדוש אני ה' אלהיכם... אל תפנו אל האלילים ואלהי מסכה לא תעשו לכם' (ויקרא יט ב-ז).

כיצד זוכים לקדושה?

על ידי ההתרחקות מ'האלילים' - אלו תאוות הגוף, ומ'אלהי מסכה' - הוא הממון, שכן פרושן של המילים 'אלהי מסכה' הוא פסל מתכת הרומז לכסף וזהב.

על ידי הפרשה מתאוות הגוף ומתאוות הממון, זוכה האדם לקיים את הצווי 'קדושים תהיו'.

ויש להסמיק לדברים אלו את דבריו הנוקבים של הרב הקדוש רבי אלעזר מליז'ענסק ז"ע,א, ב'אגרת הקדש' שבסוף ספרו הקדוש של אביו 'נועם אלימלך':

'שמעתי מאדם גדול אחד, שהתקשה במעשה שסופר בגמרא (יומא טז: סנהדרין סד.) על אנשי כנסת הגדולה שהרגו את יצר הרע של עבודה זרה.

הן היצר הרע מלאך הוא, אחד משלוחיו של הבורא, וכיצד יתכן להרוג מלאך שאינו בשר ודם אלא גוף נקי זך ורוחני?

הסביר אותו אדם גדול, שאכן אין הכונה שהרגוהו כפשוטו, אלא שהעבירו את היצר הממונה על הסתת בני האדם לעבודה זרה, ממלאכתו.

ואיזו שליחות נתנו לו תחתיה? הלא כל מלאך ממונה על שליחות מסוימת.

מלאך זה מונה לפתות את בני האדם לתאוה אחרת.

תאוה זו היא תאות הממון, ושליחותו של מלאך זה היא לכלבל בני אדם ברידיפת ממון ועושר.

תאוה זו קרובה היא לעבודה זרה!'

כלפיו באהבה ואחוה כאלו היה אחיך ממש ולא הרע לך מעולם, וכבר אמר שלמה המלך בחכמתו (משלי כו יט) 'כמים הפנים אל הפנים כן לב האדם אל האדם'. קיבל היהודי על עצמו לנהוג בשונאו ברעות ובידידות, ולמחות מליבו כל זכר של תרעומת כלפיו.

לא ארך הזמן, ושכנו שינה את התנהגותו הנלווה, ההצקות וההטרדות שסקו, ולא זו בלבד אלא שאף הוא החל לכבדו ולחפץ בקרבתו, כך נקשרו קשרי ידידות טובים ביניהם עד שברבות השנים ידעו למחותנים, כל זאת הודות לכח תפילתו של בעל ה'דגל מחנה אפרים', שעשה כל שביכולתו להשיכן אהבה בין יהודים. זכותו הטהורה תגן עלינו.

הדרכה מעשית כיצד יגיע האדם לאהוב כל יהודי כנפשו, כותב הרמ"ק בספרו 'תמור דבורה' (פ"ב):

על האדם להרגיל עצמו לא להסתכל בנגעי בני אדם כי אם בדברים הטובים שבהם, כך יאהב כל יהודי ללא קשר למעשיו או למראהו החיצוני. אף אם הוא רואה יהודים שעוברים במידע על מצוות ה', יתוקק לראותם חוזרים בתשובה על מעשיהם הנלוזים, ונהיים חביבים ורצויים לפני אביהם שבשמים.

כך ילך בדרכו של אוהב ישראל הנאמן משך ירבינו עליו השלום, שאמר (במדבר יא ט) 'ומי יתן לך עם ה' נביאים'.

כאשר הוא נתקל ביהודי שמראהו החיצוני דוחה, יחשוב בליבו:

הלוא אם יליכישו את העני המאוס הזה לבושים נאים כעשיר פלוני, לא יהיה כל הבדל ביניהם, אם כן למה יעדר כבודו בעיני? והרי בעיני ה' הוא חשוב ממני, שהוא נגוע ומדוכא ביסורים ומנוקה מעוון, ולמה אשנא מי שהקב"ה אוהבו!?

כך יחשוב ויסתכל רק על דברים הטובים, עד שהדבר יעשה לו להרגל ולטבע שני.

חסיד נלהב היה להרה"ק רבי ישראל מרוזין זיע"א ששמו 'שעפטיל ברדיטשובער'.

הוא היה קשור אל הרבי בכל נימי ליבו ונשמתו, ופעמים רבות היה נוסע לשהות במחיצת הקדוש, שם היה יונק כוח ועוז רוחני ממקור חיותו.

באחד הימים נתקף לפתע ר' שעפטיל בגעגועים עזים לרוב הקדוש, רגשי הקדוש בהם חש בכל עת בו הסתופף בצל רבו, הציפו לפתע את ליבו ומילאוהו ברגשי תשוקה וערגה.

מרגע לרגע התעצמה תשוקתו וגברו כיסופיו עד שלא יכל עוד לעצור כוח בנפשו.

לא חלף זמן רב והוא ישב על כרכרה בואכה עירו של הרבי, מותיר מאחוריו את כל עיסוקי היום יום.

לאחר כמה שעות נסיעה ניבטו אליו ממרחק בתי עירו של הרבי, הנה, עוד רגע קט עומדות רגליו סמוך ונראה ללפיד האש המחמם ומאיר, הרבי הקדוש. ברם, כאשר הגיע לביתו של הרבי התאכזב עד מאוד לשמוע כי הרבי 'ושב סגור בביתו, ואין כל אפשרות לדעת אימתי יצא החוצה ויראה אל חסידיו.

ברם אל חסיד כרבי שעפטיל יותר, כל

דוחה שבת, ונלמד מהסמיכות בכתוב 'את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו' (ויקרא יט ל). הרי שיום השבת נעלה הוא מאד, ואף יותר מהצורך לבנות בו את בית המקדש, ובודאי שאין להצטער בו על חסרונו.

פדותנו הנצחה

אמנם, יש להעיר מדברי חכמינו ז"ל שאמרו במסכת תענית (ל): שכל המתאבל על ירושלים וזכה ורואה בשמחתה, ושאינו מתאבל על ירושלים אינו רואה בשמחתה. האם ביום השבת יש להיות בבחינת 'שאינו מתאבל על ירושלים' חלילה?

לכאורה ניתן היה לתרץ ולומר, שמכיון שאנוסים אנו מלהתאבל בשבת על חורבן הבית והגלות, כיון שהדבר אסור, הרי 'אונס רחמנא פטרה' ופטורים אנו מן האבלות.

אך אם כן, מה נענה לשיטתו של רבנו הר"ן (קידושין, ריש פ"ה האומר), שהגדיר את דין הפטור באונס, שאף שאין טענה על האנוס במה שלא עשה, מכל מקום אינו נחשב כמי שעשה. ואם כן, אין זה נחשב כמי שהתאבלו, וכיצד נזכה על ידי מעשיו ביום השבת לראות בנחתם ציון וירושלים?

לכך הדיעונו חכמינו באהבתם את ישראל, כי כל המענג את השבת נותנים לו נחלה בלי מצרים. ואינו נחלה היא זו? זו נחלת ארץ ישראל ותקונה השלם.

הרי שנתנו לנו עצה כיצד יכילם אנו וזכות ביום השבת לקרב במעשינו את גאולת ישראל, על ידי שנענג ונכבד את השבת במאכלים ובמעשדים משובחים.

וטעם הדבר, כי המכבד את השבת מוכיח במעשיו על אמונתו שהשכינה שורה בישראל, ועל כך שמחתו, ומתוך חזוק האמונה בשבת יבוא להאמין בכלל היעודים וההבטחות שהתנבאו הנביאים לישראל, וכפי שמבקשים אנו באמינות רצ'ה בברכת המזון 'והראנו ה' אלקינו בנחמת ציון עירך ובבנין ירושלים עיר קדשך'.

זוהי הסמיכות בתפלת ערבית בליל שבת בין חתימת הברכה 'הפורש סכת שלום עלינו ועל כל עמו ישראל ועל ירושלים' לפסוקי 'ושמרו בני ישראל את השבת'. כי בזכות שמירת השבת כראוי, מתוך זהירות לעגנה ולכבדה, נזכה לנחלה בלי מצרים ולפריסת סוכת שלום עלינו בנחמת ירושלים.

לזו עלי בני ועדנו מערבי

ובאמת, אין חיוק באמונה גדול יותר מן ההכנות למצות עונג שבת, שהרי אמרו חכמינו ז"ל במסכת ביצה (טו): שכל מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה ועד יום הפורים, חוץ מהוצאות שבתות וימים טובים.

ועוד אמרו חכמים (שם טו): אודות הוצאות יום השבת, שאומר הקדוש ברוך הוא לישראל: 'בני, לוו עלי וקדשו קדושת היום, והאמינו בי ואני פורע'.

כאשר אדם טורח לכבוד השבת ומוציא הוצאות רבות לכבודה, יכול הוא להאמין בו ולבטוח בה' בלא שום חשבונות, וזו האמונה הגדולה ביותר, לדעת שאין השתדלות האדם פועלת מאומה, ורק הבורא יתברך שמו הוא הגוזר את צרכיו

חפצו ותשוקתו לזכות להצצה קלה בפניו הטהורות של הרבי, הצצה שיש בה כדי להאיר את נשמתו, ולהעניק לה את הכוחות הדרושים לה לעמוד במלחמתה עם הגוף העכור.

וכי בחינם עשה את כל הדרך הארוכה עד כאן! ליבו הבווער בתשוקה נשא את רגליו והוליכן סחור סחור מסביב לדירתו של הרבי, שמא ימצא נקב להציץ ולראות, בעוד פיו ממלמל כל העת תחינה חרישית: 'אנא רבונו של עולם, זכני לחזות בפני הצדיק'.

יושב הצדיק בחדרו ומרגיש בתשוקות וברצונות, הוא קם ממקומו ופוחת באחת את הדלת לרווחה, שם עומד רבי שפעטיל נרעש ונפחד, רגשות יראה ואהבה שמששות בו בערבוביא, והוא אינו יודע את נפשו מרוב שמחה על תפילתו שהתקבלה.

ואז כמו מתוך חלום, הוא שומע את הרבי פונה אליו ברוך ושואל:

אתה אוהב אותי, שעפטיל? האמן לי שיותר מזה אוהב אני את הפחות שבפחותים! וכאן ציין את שמו של אחד מהמוסרים שמסורוהו למלוכה. אתה בודאי כבר מבין ומשער אם כך כמה אני אוהב יהודי כשר, ועד כמה אני אוהב צדיק.

ועם כל זאת האמן לי שעפטיל! שיותר ממה שאני אוהב את הצדיק, אוהב הקדוש ברוך הוא את הרשע הכי גדול. אתה משער כבר כמה הוא אוהב יהודי שומר תורה ומצוות ואתה משער כמה הוא אוהב צדיק. סיים רבי ישראל את דבריו וסגר שוב את הדלת.

זמן רב עוד עמד ר' שעפטיל נרגש ונפעם, מפנים בעומק לב ונפש את השיעור הכפול שזכה לשמוע, שיעור באהבת הנצח של הראייה כלפי כל יהודי, ובאהבת הנצח של השם יתברך לעמו.

דברים מעין זה כתב הרה"ק מקורנא זיע"א בספרו 'היכל הברכה' (פר' בהר):

'שמעתי ממורי הבעש"ט שאמר לאחד שנשק את בנו:

בני, הוה יודע שאני אוהב את הפחות שבפחותים מכל מה שתוכל לדמות מן הפחיתות, הרבה יותר ממה שאתה אוהב את בנך יחידך'.

ידוע היה הרה"ק בעל 'האהבת ישראל' מויזניץ זיע"א באהבת ישראל המיוחדת שפעמה בקרבו.

גם אם היה יהודי פשוט וגס, היה שש לקראתו, מחבקו ומנשקו, די היה בעצם העובדה שנשמה יהודית בקרבו, בכדי שליבו הטהור יתמלא על גדותיו ברגש עז של אהבה וידידות כלפיו.

כאשר נשאל על ידי אחד מצדיקי דורו, לפרש האהבה העצומה שהוא מפגין גם כלפי יהודים פשוטים וגסים, נענה ואמר: 'כאשר התיישבתי על 'כסא הסנדלרים' [כונתו היתה לכס האדמו"רות], קבלתי על עצמי לא לראות שום רע על יהודי.

משול הדבר לשיכור הטובער ברפש וטיט, עוד רגע קט והוא מתורדרר לעמקו של בור שחת ומקפח את חייו, וכי ימנע מאן שהוא למשוך אותו משם מחשש שמה יתלכך קמעא? ואם בהצללת הגוף כך, הרי שבהצללת נשמה על אחת כמה וכמה!

ואת פרנסתו של אדם.

לעומת זאת, במסכת פסחים (ק"ב). אנו רואים שרבי עקיבא צוה את בנו רבי יהושע שבעה דברים, ואחד מהם: "עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות", והעמידו בנמרא (שבת ק"ח). את דבריו במי שיש לו משלו כדי אכילת שתי סעודות בשבת, שכדאי שלא יטול מקופת הצדקה, רק יאכל בשבת שתי סעודות בלבד כביום חול, ולא יצטרך לבריות.

כיצד יתישבו שני המאמרים הללו יחדיו?

יש שהסבירו (הגהות אשרי" בצה פ"ב, הב"ח והגרי"א, הובא בשער הציון סי' רמב) שדברי רבי עקיבא אמורים רק במי שאין ביכלתו ללוות, כגון שאין לו משכון לתן לידי המלוה להבטיח פרעונו, ובלי משכון אינו יכול להשיג הלוואה. אך מי שיש ביכלתו, ודאי מחויב ללוות כדי לענג את השבת.

שאלה זו השמיע אחד מלמדני העירה טומשוב שפולין באוני הרב, הגאון החסיד רבי יעקב אהרן יאנובסקי זצ"ל, תלמידו של המגיד מקוזניץ זי"ע, שהסתופף גם בצלם של רועי החסידות בפולין, היהודי הקדוש מפיסחא ותלמידו הרב הקדוש רבי בונם מפיסחא, והרב הקדוש רבי יחזקאל מקוז'מיר, זכותם יגן עלינו.

ובספרו 'בית יעקב' (בראשית, ד"ה ושאל (ל) כתב רבי יעקב אהרן משמשים סייעו עבוד להשיב לשואל כהוגן, וכך השיב לו: הלא במסכת הרויות (י): באר האמורא הקדוש רבה בר בר חנה בשם רבו רבי יוחנן את הכתוב 'כי ישיים דרכי ה' וצדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם' (הושע י"ט) על פי משל לשני בני אדם, שצלו פסחיהם: אחד אכלו לשום מצוה, ואחד אכלו לשום אכילה גסה.

על זה שאכלו לשום מצוה נאמר 'צדיקים ילכו בם', ועל זה שאכלו לשום אכילה גסה נאמר 'פושעים יכשלו בם'.

'זוהי התשובה גם כאן', אמר רבי יעקב אהרן. 'הלווה לשם שמים, יזכה להבטחה האמורה ל'ו עלי ואני פורע', ואילו החפץ לענג את עצמו ולא את השבת, מוטב שיעשה שבתו חול ואל יצטרך לבריות.

דבר זה רמזו בלשונם של חכמינו שאמרו 'עשה שבתך חול'; אם העונג הוא לא לשם שמים אלא לצרכך, אזי מוטב שתעשנה חל ואל תצטרך לבריות, אך המכוון לשם שמים וקורא לשבת עונג, ליהוה והקדוש ברוך הוא יפרע לו'.

"אך הבטחה מיוחדת יש לאלו הצדיקים העוסקים בכל ימות השבוע בתורה ובעבודת הבורא", הוסיף רבי יעקב אהרן את האמרה הנפלאה ששמע מרבו, המגיד רבי ישראל מקוזניץ זי"ע: "עליהם כונו חכמינו באמנם 'עשה שבתך חול', אלו שימות החול בעבורם הם כיום השבת, בו עוסקים כולם בעבודת הבורא בלבד, שמורה להם ההבטחה 'ואל תצטרך לבריות', ומובטח להם שימציא להם הקדוש ברוך הוא את פרנסתם ברווח, ולא יצטרכו לבריות.

וכשם שאמרו חכמינו ז"ל (אבות פ"ג מ"ה) 'כל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ'.

